

Riera de Matamors

ITINERARI I TEXT: Joan Font, Marisa Benavente i José Quesada

IMATGES: Anna Llandrich i Joan Font

Itinerari per a conèixer la flora de la riera de Matamors en el límit entre els municipis de Camós i Cornellà de Terri (Pla de l'Estany)

Responsabilitat i precaució amb les plantes

La riera de Matamors és un tributari del riu Terri que neix a la muntanya de Rocacorba, el cim més alt de la comarca del Pla de l'Estany, prop del petit nucli de Pujarnol (terme municipal de Porqueres) i desemboca davant de Borgonyà (t.m. Cornellà del Terri). El seu nom es relaciona amb una llegenda que explica la batalla entre àrabs i cristians que va tenir lloc cap al segle IX a Pujarnol i que va fer que el riu baixés "vermell de sang" (Constans et al. 2005).

Aquest petit riu presenta un règim típicament mediterrani i transcorre formant desnivells esglaiats, fruit de l'erosió dels materials travertínics que

travessa, donant lloc a petits salts i gorgues. Aquesta morfologia tan particular afegeix encant a aquest modest curs fluvial, sobretot després de les pluges.

És precisament en un d'aquests saltants, el Salt Dalmau, on iniciem el nostre recorregut. També es pot sortir a peu des del centre cívic de Porqueres, on el grup local de FloraCatalana del Pla de l'Estany té el seu punt de trobada habitual els dimarts, dos cops al mes. L'itinerari que seguim l'ha recuperat recentment l'associació de veïns de Corts, amb el suport del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles i

dels Ajuntaments de Camós i de Cornellà del Terri. Aquest camí fluvial té una longitud d'uns 1.800 m, tot a la vora del riu. La tornada es pot fer seguint el carril bici, que ens retorna on hem iniciat el recorregut al costat de can Reparada Nou.

Durant el recorregut podem trobar diversos elements que ens mostren la relació dels habitants d'aquests pobles amb el riu: per una banda, els rentadors comunitaris que la gent del poble utilitzava fins els anys 1960-70 per a rentar la seva roba (Abellan & Casadevall 2016) i, per altra banda, l'anomenada cova de la Peca. Aquesta cavitat va ser ocupada per una dona i la seva filla fins fa pocs anys. Hi vivien sense cap comoditat, fent de drapaires. Tant el Salt Dalmau com el Gorg Blau, prop del punt on deixem el riu per retornar a l'inici del recorregut, són indrets on fins fa no gaire el jovent de la zona s'hi banyava, abans de la presència de nitrats abocats per les granges.

La riquesa florística d'aquest espai és notable i durant la sortida realitzada a principis d'abril de 2017 es van anotar un total de 180 plantes diferents (annex 1). En aquesta llista apareixen plantes

Gala de l'àcar *Cecidophyes galii* sobre *Galium aparine*.
Fotografia: Anna Llandrich

típiques dels boscos de ribera, tant arbres com herbes del sotabosc. Sorprèn la presència d'algunes plantes com l'el·lèbor verd, pròpies de les fagedes i altres boscos humits que descendeixen des de Rocacorba. Durant el recorregut també podem observar les tres espècies del gènere *Clematis* presents a la nostra flora i que tenen un inqüestionable interès didàctic. Altres plantes ben representades són les dels gèneres *Lamium* o *Ranunculus*. Les falgueres sense ser molt abundants també es troben en diferents punts de l'itinerari.

Com a testimoni del grau d'alteració del bosc de ribera constatem la presència d'un nombre important de plantes introduïdes que ja formen part de la nostra flora, és dir, que es

troben plenament naturalitzades i en alguns casos tenen caràcter invasor. Val a dir que durant els treballs d'arranjament del corriol es van respectar alguns peus d'aquests arbres introduïts enlloc d'aprofitar per retirar-los i afavorir les espècies que constitueixen les comunitats vegetals autòctones.

Recorregut de l'itinerari

Responsabilitat i precaució amb les plantes

LLISTA DE LES PLANTES OBSERVADES ORDENADES ALFABÈTICAMENT PEL NOM CIENTÍFIC,
VAL A DIR QUE SEMPRE ENS EN DEIXEM ALGUNA I EN TROBEM DE NOVES QUAN HI TORNEM.

El Matamors. Fotografia: Anna Llandrich

- Acer campestre* L. [auró blanc]
Adiantum capillus-veneris L. [herba capil·lera]
Ajuga reptans L. [búgula]
Alliaria petiolata (Bieb.) Cavara et Grande [allenc]
Allium neapolitanum Cyrillo [all blanc]
Allium roseum L. [all de bruixa, all rosa]
Alopecurus myosuroides Huds. [cua de guineu]
Anemone hepatica L. [herba fetgera]
Antirrhinum majus L. subsp. *majus* [conillets]
Antirr. hinum orontium L. [gossets]
Aphyllanthes monspeliensis L. [jonça]
Apium nodiflorum (L.) Lag. subsp. *nodiflorum* [créixens bords]
Aquilegia vulgaris L. subsp. *vulgaris* [corniol]
Araujia sericifera Brot. [miraguà de jardí]
Arctium minus Bernh. [gafets, repalassa]
Aristolochia rotunda L. [carbassa pudent]
Arrhenatherum elatius (L.) P. Beauv. ex J. et C. Presl subsp. *elatius* [fromental]
Artemisia verlotiorum Lamotte [altimira borda]
Arum italicum Mill. subsp. *italicum* [sarriassa]
Arundo donax L. [canya]
Asparagus acutifolius L. [esparraguera]
Asplenium adiantum-nigrum L. subsp. *onopteris* (L.) Heufler [falzia de bosc]
Asplenium trichomanes L. subsp. *quadrivalens* D.E. Meyer [falzia roja]
Avena barbata Pott ex Link in Schrad. [civada borda, cugula]
Avena sterilis L. [cugula grossa]
Ballota nigra L. subsp. *foetida* (Vis.) Hayek [malrubí pudent]
Bellis perennis L. [margaridoia]
Bidens subalternans DC. [bident de vinya]
Brachypodium sylvaticum (Huds.) Beauv. [fenàs de bosc]
Bromus hordeaceus L.
Bromus sterilis L. [margall llarg]
Bryonia cretica L. subsp. *dioica* (Jacq.) Tutin [carbassina]
Calendula arvensis L. [boixac de camp, llevamà]
Campanula trachelium L. [campaneta d'ortiga]
Capsella bursa-pastoris (L.) Medic. [sarró de pastor]
Cardamine hirsuta L. [cardàmine hirsuta]
Carex pendula Huds. [càrex màxim]
Carex sylvatica Huds. subsp. *pau* (Senn.) A. et O. Bolòs [càrex silvàtic]
Centaurea aspera L. subsp. *aspera* [bracera, herba del sucre]
Cerastium glomeratum Thuill. [pelovella]
Chelidonium majus L. [herba berruguera]
Chenopodium album L. [blet]
Cichorium intybus L. [xicòria]
Cirsium vulgare (Savi) Ten. [card d'ase, llobacarda]
Clematis flammula L. [ridorta, vidiella]
Clematis recta L. [herba bormera]

La bígula (*Ajuga reptans*). Fotografia: Anna Llandrich.

Clematis vitalba L. [vidalba]

Convolvulus arvensis L. [corretjola comuna]

Coriaria myrtifolia L. [roldor]

Cornus sanguinea L. [sanguinyol]

Coronilla emerus L. subsp. *emerus* [coronil-la boscana]

Corylus avellana L. [avellaner]

Crataegus monogyna Jacq. subsp. *monogyna* [arç blanc]

Crepis vesicaria L. subsp. *taraxacifolia* (Thuill) Thell. ex Schinz et Keller [cap-roig]

Dactylis glomerata L. subsp. *glomerata* [dàctil]

Daucus carota L. subsp. *carota* [pastanaga borda]

Diplotaxis erucoides (L.) DC. [ravenissa blanca]

Equisetum ramosissimum Desf. subsp. *ramosissimum* [trencanua]

Equisetum telmateia Ehrh. [cua de cavall grossa]

Erodium malacoides (L.) L'Hér. [filamaria]

Erodium moschatum (L.) L'Hér. in Aiton [almescat]

Eupatorium cannabinum L. subsp. *cannabinum* [canabassa, cànem bord]

Euphorbia amygdaloides L. [lleteresa de bosc]

Euphorbia flavicoma DC. [lleteresa berrugosa]

Euphorbia helioscopia L. [lleteresa d'hort]

Euphorbia peplus L. [llet de bruixa]

Euphorbia villosa Waldst. et Kit. ex Willd. [lleteresa pilosa]

Evonymus europaeus L. [boneter]

Ficus carica L. [figuera]

Foeniculum vulgare Mill. [fonoll]

Fraxinus angustifolia Vahl [freixe de fulla petita]

Fumaria capreolata L. [fumària enfiladissa]

Fumaria bastardii Boreau in Duch. [julivert bord]

Fumaria officinalis L. [fumària oficial]

Galium aparine L. subsp. *aparine* [apegalós]

Geranium dissectum L. *Geranium robertianum* L. subsp. *robertianum* [herba de Sant Robert]

Geranium rotundifolium L.

Geum urbanum L. [herba de Sant Benet]

Hedera helix L. [heura]

Helianthemum nummularium (L.) Mill. [herba perdiuena]

Helleborus foetidus L. [marxívol]

Helleborus viridis L. subsp. *occidentalis* (Reut.) Schiffner [el-lèbor verd]

Hippocrepis comosa L. [desferracavalls]

Hordeum murinum L. subsp. *leporinum* (Link) Arcang. [blat de Sant Joan]

Inula viscosa (L.) Ait. [olivarda]

Iris foetidissima L. [lliri pudent]

Juglans regia L. [noguera]

Lactuca serriola L. [enciam bord]

Lamium amplexicaule L. subsp. *amplexicaule* [flor-robí, peu de gall]

Lamium flexuosum Ten. [ortiga borda]

Lamium hybridum Vill. [lami incís]

Lamium purpureum L. [lami purpuri, ortiga morta roja]

Lapsana communis L. subsp. *communis* [herba de les mamelles]

Laurus nobilis L. [llorer]

Ligustrum vulgare L. [olivereta]

Lithospermum arvense L. subsp. *arvense* [mill del sol petit, esperó de gat]

Lithospermum officinale L. [mill del sol]

Lithospermum purpurocaeruleum L. [mill gruà]
Lonicera etrusca Santi [xuclamel etrusc]
Lunaria annua L. subsp. *annua* [flor de plata, monedes, setins]
Malva sylvestris L. [malva]
Medicago arabica (L.) Huds. [herba o trèvol de la taca]
Medicago polymorpha L. [melgó o trèvol de llapassa]
Medicago sativa L. [alfals, userda]
Melissa officinalis L. subsp. *officinalis* [tarongina]
Mercurialis annua L. subsp. *annua* [melcoratge]
Muscari comosum (L.) Mill. [calabruixa grossa]
Muscari neglectum Guss. ex Ten. [calabruixa petita]
Myosoton aquaticum (L.) Moench [morró d'aigua]
Ornithogalum umbellatum L. [llet de gallina]
Oryzopsis miliacea (L.) Asch. et Graebn. subsp. *miliacea* [ripoll]
Osyris alba L. [ginestó]
Oxalis corniculata L. [agret, fel i vinagre]
Paliurus spina-christi Mill. [espinavessa]
Papaver rhoeas L. [rosella]
Parietaria officinalis L. subsp. *judaica* (L.) Béguinot [morella roquera]
Pinus halepensis Mill. [pi blanc] (plantat)
Plantago lanceolata L. [plantatge de fulla estreta]
Plantago major L. [plantatge de fulla ampla]
Platanus acerifolia (Dryand.) Willd. [plàtan]
Poa annua L. subsp. *annua*
Poa trivialis L.
Polystichum setiferum (Forsk.) Woyнар [falguera d'avellanosa]
Populus alba L. [àlber, arbre blanc]
Populus nigra L. [pollancre]
Potentilla reptans L. [gram negre]
Primula veris L. subsp. *columnae* (Ten.) Maire et Petitm. [matrimonis]
Prunus cerasifera Ehrh. [mirabolà]
Prunus domestica L. [prunera]
Prunus spinosa L. [aranyoner]
Punica granatum L. [magraner]
Quercus ilex L. subsp. *ilex* [alzina]
Quercus pubescens Willd. [roure martinenc]
Ranunculus acris L. subsp. *despectus* M. Laínz [ranuncle acre]
Ranunculus bulbosus L. [ranuncle bulbós]
Ranunculus ficaria L. [gatassa]
Ranunculus repens L. [ranuncle repent]
Robinia pseudoacacia L. [escàcia, robínia]
Rosa sempervirens L. [roser englantiner]
Rubia peregrina L. [rogeta]
Rubus caesius L. [romegueró]
Rubus ulmifolius Schott [esbarzer, romeguera]

Rumex conglomeratus Murray [paradella conglomerada]
Rumex crispus L. [paradella crespà]
Ruscus aculeatus L. [gallaranc]
Sambucus nigra L. [saüquer]
Sanicula europaea L. [sanícula]
Satureja calamintha (L.) Scheele [rementerola]
Scandix pecten veneris L. subsp. *pecten-veneris* [agulles de pastor]
Sedum sediforme (Jacq.) Pau [crespinell gros]
Senecio inaequidens DC. [seneci del Cap]
Senecio vulgaris L. [xenixell]
Silene latifolia Poir. subsp. *latifolia* [melandri]
Sinapis arvensis L. [mostassa de camp]
Silybum marianum (L.) Gaertn. [card marià]
Smilax aspera L. [arítjol]
Solanum chenopodioides Lam. [tomatera borda]
Sonchus asper (L.) Hill subsp. *asper* [lletsó punxós]
Sonchus oleraceus L. [lletissó, lletsó]
Sonchus tenerrimus L. [lletsó fi]
Stellaria media (L.) Vill. subsp. *media* [morró]
Symphytum tuberosum L. [consolda]
Taraxacum officinale Weber in Wiggers [pixallits]
Trachycarpus fortunei (Hook.) H. Wendl. [palmera excelsa, margalló de la Xina]
Tradescantia fluminensis Velloso [misèria]
Trifolium pratense L. [fenc bord, trèvol de prat]
Ulmus minor Mill. [om]
Umbilicus rupestris (Salisb.) Dandy subsp. *rupestris* [barretets]
Urtica dioica L. [ortiga]
Valeriana officinalis L. [valeriana]
Verbascum pulverulentum Vill.
Verbascum sinuatum L. [múria]
Veronica arvensis L. [verònica arvense]
Veronica hederifolia L. subsp. *hederifolia* [morró negre]
Veronica persica Poir. in Lam. [verònica pèsica]
Vinca major L. [vinca gran, viola de bruixa]
Viola alba Bess. [violeta de bosc]
Viola sylvestris Lam. subsp. *riviniana* (Rchb.) Tourlet [violeta silvestre]
Viola sylvestris Lam. subsp. *sylvestris* (= *V. reichenbachiana* Jordan ex Boreau)*

* La diferenciació entre les dues subespècies de *Viola sylvestris* no és sempre clara, però alguns individus trobats prop del passallís que ens va permetre creuar el Matamors s'ajusten bastant bé a la subespècie típica.

Joan Font és biòleg i doctor en botànica. Actualment treballa com a professor de Botànica a la Uvic-UCC i ha treballat especialment en el coneixement i conservació de la flora de les comarques de Girona.

Marisa Benavente es va iniciar fa molts anys en el món de les plantes remeieres i, amb el temps, ha anat ampliant el seu centre d'interès a les plantes tintòries, la cistelleria boscana, la cosmètica natural i les plantes silvestres comestibles que li han permès viatjar amb més independència.

José Quesada és aficionat a la botànica i col·labora en la recerca de rutes i en la gestió informàtica en el Grup Local de Pla de l'Estany.

Tots tres són membres actius del grup local del Pla de l'Estany de Flora Catalana. La Riera de Matamors és l'itinerari més proper al lloc de trobada d'aquest grup local i per la seva riquesa d'espècies ha estat un lloc interessant per fer-ne l'inventari florístic.

BIBLIOGRAFIA

Abellan J.A. & Casadevall R. 2016. *Qui té roba per rentar. Rentadors, safareigs i viviers del Pla de l'Estany*. Edicions MMV. 243 pp. Banyoles.

Constans LG., Aguirre M., Juanmiquel M.A., Santaaulàlia J.N., Farriol J. & Gallofré J. 2005. *Rondalles. Quaderns 25*. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. 190 pp. Banyoles.